

הקדמה למהדורה החמש-עשרה

"רק כאשר בנייני מגורים בישראל לא ידו את דם בניהם נוכל לומר בלב שלם "מה טובו... משפנתיה ישאל" (במדבר כ"ה, ה).

(מתוך בג"צ 5215/17 קו לעובד - להגנת זכויות העובדים
נ' משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (7.4.2019))

התופעה הכואבת של מוות או פציעה חמורה של עובדים בתאונות עבודה הפכה זה מכבר לחלק משגרת הידיעות החדשותיות שמגיעות לאזנינו באופן תדיר.

מאז פרסום המהדורה הקודמת של ספר זה, בינואר 2019, נוספו 1,659 נפגעים שונים בתאונות עבודה, 252 מהם מצאו את מותם ו-256 נפגעו במצב קשה עד אנוש.

מעל 60% מכלל הנפגעים הם מענף הבניה! חלקם האחר מענפי התעשייה, השירותים והחקלאות. (בהתאם לנתוני "קו לעובד" לשנים 2019-2022).

כבר במהדורה הקודמת התרענו על עליה מדאיגה במספר תאונות העבודה, בעיקר בענף הבניה, אולם המספרים ממשיכים לעלות.

בתי המשפט מתייחסים לעליה זו וקובעים שהמדינה חייבת לעשות כל שביכולתה כדי להגן על חייהם של העובדים:

"כאשר פועל נופל מפיגום באמצע היום ידי אדם קצרות בדרך כלל מלהושיעו. אולם, יש ויש בידי אדם לנסות ולנקוט אמצעי זהירות מונעים ומתריעים קודם לכן. לא מיותר לחזור כאן על הציווי הקדום: "לא תשים דמים בביתך" (דברים כ"ב, י"ח)... אנשים אלה, שכל אחד מהם היה עולם שלם עבור קרוביו ואהוביו, גדוש בעבר והווה וסיפור חיים, מתוספים לכל אותם אלה שהלכו בכוקר לעבודתם באתר בניה בשנים שחלפו ולא שבו ממנה. מצב דברים זה אינו יכול להימשך, וחובה זו אינה מסתכמת כמובן רק בפרסום. המדינה חייבת לעשות כל שביכולתה כדי להגן על חייהם של מי שבונים את החללים המקיפים את שגרת חיינו ומציבים קורת גג מעל ראשינו, רבים מהם כאלה שמשפחותיהם מחכות להם בארצות מולדת רחוקות."

(כבוד השופטת דפנה ברק ארז מתוך בג"צ "קו לעובד" לעיל).

ענישה הולמת ומרתיעה בשל הפרת כללי הבטיחות נחוצה לשם הגברת ההרתעה ויש בה כדי לבטא את החומרה הרבה שיש לראות באי הציות לכללי הבטיחות בעבודה בכלל ובענף הבניה בפרט.

בכתיבת מהדורה זו וסקירת פסקי הדין הרבים, ניתן להתרשם ממגמת החמרה ברף הענישה, הבאה לידי ביטוי בהטלת עיצומים כספיים כבדים בגין ליקויי בטיחות, הקפדה יתרה על הפיקוח ופרסום המפרים והליקויים, ואף בהטלת אחריות אישית על מנהלים ונושאי תפקידים בכירים ובגזירת עונשי מאסר.

החמרה זו אף הגיעה לפתחו של ביהמ"ש העליון אשר קבע כי אין מקום להימנע מהרשעה, תוך שעמד על הנחיצות שבענישה הולמת ומרתיעה שמבטאת את החומרה הרבה שיש לראות באי ציות לכללי הבטיחות בענף הבניה. (רע"פ 2327/19 גוז מרסלו אדוארדו נ' מדינת ישראל משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (19.5.2019)).

וכן במסגרת ערעור על הרשעה של נושאי תפקידים בכירים שהוטלה עליהם אחריות אישית לפגיעתו של עובד, נפסק כי האינטרס הציבורי אינו מאפשר לשקול ביטול הרשעה, שעה שמדובר בעבירה פלילית המבוססת על הפרה של דיני הבטיחות בעבודה, במיוחד כאשר לעובד נגרם נזק גוף כה קשה בשל האירוע (ע"פ (מרכז) 55670-10-21 איתן זילביגר נ' מדינת ישראל (12.6.2022)).

במהדורה מעודכנת ומחודשת זו, הובאו הלכות וקביעות של בתי המשפט ובתי הדין לעבודה, לרבות של הערכאות הדיוניות, על מנת להציג פרשנות מעשית של כללי הבטיחות בעבודה ומשמעות הפרתם בהיבט הפלילי והאזרחי.

יודגש, כי בגוף הספר מובאת תמצית הפסיקה בלבד, במטרה ליתן למעיינים בספר את עיקר ההלכה, תוך הפניה למקור במלואו. הנזקקים לפירושו, אותו נתנו בתי המשפט או בתי הדין לעבודה, להוראות חוק או לתקנה כל שהם, טוב יעשו אם יעינו בפסק במקורו ובמלואו.

סיון דור

יוני 2022

המחברת הינה עו"ד ומגשרת העוסקת בדיני נזיקין, תאונות עבודה ורשלנות רפואית, בעלת תואר שני (LL.M.) במשפטים ותואר ראשון במינהל עסקים (B.A.).

"בְּדֶרֶךְ חֻכְמָה הוֹרִיתִי, הִדְרַכְתִּי בְּמַעְגְלֵי יוֹשֵׁר.
בְּלִכְתָּהּ לֹא יֵצֵר צִעְדָהּ, וְאִם תִּרְוֹץ לֹא תִכְשַׁל". (משלי פרק ד פסוקים י"א-י"ב)

מוקדש לאבי האהוב, רפאל כהן ז"ל,
שלימד אותי את ערכי היסוד של היותי אני,
ובזכותו אני.